

Martyna Chomiuk

ilustrowała Marta Domagała

Nou zeg!

DWIE SIOSTRY

Holandia dla dociekliwych

Martyna Chomiuk

Nou zeg!

Holandia dla dociekliwych

ilustrowała
Marta Domagała

Wydawnictwo Dwie Siostry
Warszawa 2022

Mały kraj wielkich ludzi

Z pewnością można tak powiedzieć o Holandii. To jeden z najmniejszych krajów w Europie (około 7,5 razy mniejszy niż Polska), a jego mieszkańcy są... najwyżsi na świecie!

Ale „wielkimi ludźmi” nazywa się także wybitnych artystów, naukowców czy inżynierów. I tych w Holandii nie brakuje. Któż nie słyszał o Rembrandcie czy van Goghu? A bracia Philipsowie? Tak, ci od sprzętu elektronicznego! A znakomici żeglarze? Dzięki nim Amsterdam należał w XVII wieku do najzamożniejszych miast na świecie. To dlatego, że kupcy bogacili się na handlu towarami sprowadzanymi z zamorskich kolonii (zob. s. 60). Poza tym z żeglarskich wypraw przywożono dokładne mapy nowo odkrytych lądów.

Amsterdam do dziś jest stolicą Holandii, choć zarówno król, jak i parlament urzędują w Hadze.

Amsterdam, Haga, Rotterdam (z największym w Europie portem) i Utrecht to cztery główne holenderskie miasta.

Holandia jest płaska jak naleśnik (jeśli nie brać pod uwagę gmin zamorskich). Na wspinaczkę tu nie liczcie. Najwyższy punkt ma zaledwie 322,4 metra (to niewiele więcej niż Jasna Góra w Częstochowie, gdzie stoi słynny klasztor). Za to ćwierć powierzchni kraju leży poniżej poziomu morza, czyli w depresji, która w najniższym punkcie osiąga głębokość aż 6,76 metra! Gdyby morze zniszczyło tamy przeciwpowodziowe lub wylałyby rzeki, znaczna część Holandii znalazłaby się pod wodą. Czy kiedyś do tego dojdzie? Holendrzy nie czekają na najgorsze z założonymi rękami.

Zabezpieczają się, jak mogą: dbają o plaże, budują wały przeciwpowodziowe, służą, tamy. Są w tym specjalistami.

Poza tym uwielbiają przyjemnie spędzać czas. Tutaj dzieci nigdy się nie nudzą! Do dyspozycji mają mnóstwo atrakcji. A do tego – dużo słodczy! Najróżniejszych. Wśród ulubionych znajdziecie na przykład czarne cukierki zrobione z lukrecji. Są niezbyt słodkie, mają mocno ziołowy i gorzkawy smak, ale Holendrzy twierdzą, że to wyjątkowy smakołyk.

Nou zeg! (czyt. nał zeh), jak powiedzieliby Holendrzy. A to ci dopiero!

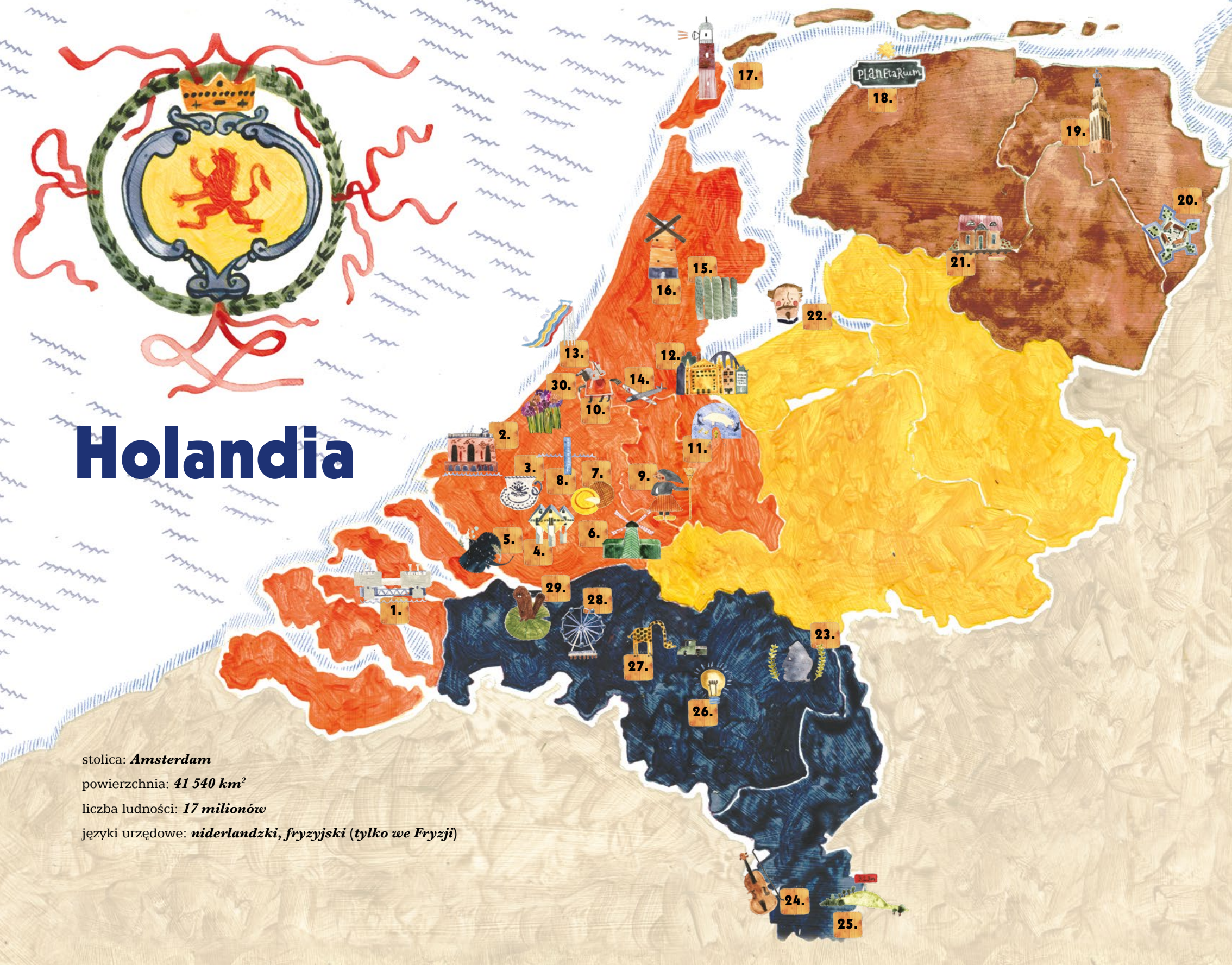
Holandia

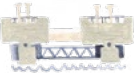
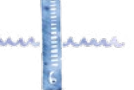
stolica: *Amsterdam*

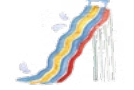
powierzchnia: **41 540 km²**

liczba ludności: **17 milionów**

języki urzędowe: **niderlandzki, fryzyjski** (tylko we Fryzji)

1. **Oosterschelde** (czyt. ołsterschelde) – zatoka morska z wielką ruchomą tamą (zob. s. 50).
2. **Haga** – siedziba króla i parlamentu. Mieści się tu piękna nadmorska dzielnica Scheveningen (czyt. scheweningen). Miasto słynie również z Madurodamu – parku miniatur, w którym znajdziecie repliki słynnych holenderskich budowli (zob. s. 134).
3. **Delft** – miasto znane z wyrobów fajansowych w charakterystyczne niebieskie wzory. Pochodził stąd wybitny malarz Johannes Vermeer (zob. s. 77).
4. **Rotterdam** – miasto z największym portem w Europie, centrum nowoczesnej architektury (zob. s. 138).
5. **Blijdorp** (czyt. blajdorp) – najpopularniejsze holenderskie zoo.
6. **Kinderdijk** (czyt. kinderdajk) – wieś słynąca z zabytkowych wiatraków (zob. s. 165). W 1886 roku jako pierwsza miejscowość w Holandii została zelektryfikowana.
7. **Gouda** (czyt. hałda) – miasto sera i pysznych ciastek z syropem karmelowym, zwanych **stroopwafels** (czyt. strołpwafels) (zob. s. 84 i 106).
8. **Najniżej położony punkt w Holandii** – znajduje się na dnie osuszonego jeziora Zuidplasp (czyt. załtplas) i leży 6,76 m p.p.m. Ustawiono tu nawet metalową konstrukcję z miarą wskazującą poziom morza.
9. **Oudewater** – miasteczko, w którym w XVI i XVII wieku za pomocą wagi wykrywano czarownice. Bo te podobno ważą mniej niż przeciętna osoba tej samej postury. Kto chce mieć certyfikat, że nie jest czarownicą, niech się zważy w Oudewater!

10. **Archeon** – park rozrywki, w którym można się przenieść do czasów prehistorycznych, starożytnych oraz średniowiecznych (zob. s. 134).
11. **Utrecht** – miasto z najwyższą wieżą kościelną w kraju. Sam kościół się nie zachował. Jego fragment stoi po drugiej stronie placu, resztę zniszczyło tornado latem 1674 roku. Utrecht jest znany też z Oudegrachtu (czyt. ołdehrachtu) – kanału, w którego ścianach, pod ulicami i chodnikami, mieszczą się piwnice.
12. **Amsterdam** – stolica i największe miasto Holandii. Słynie z licznych kanałów i mostów, wąskich kamienic, muzeów i handlowej historii (zob. s. 64, 69 i 150).
13. **Linnaeushof** (czyt. linetschof) – największy plac zabaw w Europie (zob. s. 134).
14. **Schiphol** (czyt. schipchol) – jedno z największych europejskich lotnisk. Znajduje się w miejscu, w którym kiedyś było jezioro (zob. s. 56).
15. **Beemster** (czyt. bejmster) – jeden z najstarszych polderów w Holandii. Doskonale widać tu typowy holenderski krajobraz – równe prostokątne pola poprzecinane kanałami odwadniającymi i drogami (zob. s. 56).
16. **Zaanse Schans** (czyt. zanse schans) – skansen, w którym wśród wielu zabytkowych budynków można zobaczyć stare wiatraki. Jeden z nich kształtem nieco przypomina kota. Mieli on składniki do farb, głównie kredę, i jest jedynym takim działającym wiatrakiem na świecie (zob. s. 165).
17. **Wyspy Zachodniofryzyjskie** – pięć większych i kilka małych wysp na północy Holandii. Ulubione miejsce wypoczynku Holendrów. Są tam czyste plaże, mnóstwo ścieżek rowerowych, wiele gatunków ptaków do podglądania i fokarium.

18.

Franeker – małe miasteczko we Fryzji, do którego ściągają tysiące turystów, by zobaczyć najstarsze na świecie działające planetarium (zob. s. 159).

19.

Groningen (czyt. hroningen) – nad miastem od ponad 500 lat króluje wieża Martinitoren. Ponoć ma płytkie fundamenty, dlatego odchyła się od pionu o ponad pół metra. Na jej szczyt prowadzą kręte schody o 260 stopniach.

20.

Twierdza Bourtange (czyt. burtane) – zbudowana na planie gwiazdy, z fosami, mostami zwodzonymi i bagnami wokoło, nigdy nie została zdobyta przez nieprzyjaciela. Zwiedzając ją, można przenieść się w czasie do 1742 roku, kiedy po ponad 150 latach budowy osiągnęła maksymalne rozmiary.

21.

Giethoorn (czyt. hiitchorn) – urokliwa wieś pełna kanałów (zob. s. 130).

22.

Lelystad (czyt. lelistat) – jedno z najmłodszych miast w Holandii (nie ma nawet stu lat!), stolica prowincji Flevoland, powstała na polderach (zob. s. 56). Zostało nazwane na cześć Cornelisa Lely'ego, inżyniera i polityka, dzięki któremu te poldery utworzono.

23.

Nijmegen (czyt. najmehen) – jego mieszkańcy twierdzą, że to najstarsze miasto w Holandii. Już w starożytności Rzymianie założyli tu osadę Ulpia Noviomagus Batavorum.

24.

Maastricht – miasto założone w podobnym czasie co Nijmegen. Wciąż trwają spory o to, które z nich jest starsze. Współcześnie kojarzy się z utworzeniem Unii Europejskiej – właśnie tutaj w 1992 roku podpisano dokument powołujący ją do życia. Stąd pochodzi również popularna orkiestra André Rieu'ego.

25.

Vaalserberg – jedyna góra w Holandii. Ma wysokość nieco ponad 322 m n.p.m. Tuż obok niej znajduje się granica trzech państw: Holandii, Belgii i Niemiec.

26.

Eindhoven (czyt. aintchoffen) – w mieście tym powstała mała rodzinna firma Philips (jej pierwsza fabryka żarówek nadal tu stoi!). Dzięki Philipsowi Eindhoven nazywane jest miastem światła – co roku odbywa się tutaj festiwal sztuki światła Glow.

27.

Beekse Bergen (czyt. bejkse berhen) – park safari. Można tu spotkać ponad sto gatunków egzotycznych zwierząt (zob. s. 134).

28.

Efteling – największy park rozrywki w Holandii. Wśród atrakcji są zarówno pędzące kolejki dla starszych, jak i karuzele z końmi dla najmłodszych (zob. s. 134).

29.

Biesbosch (czyt. biisbos) – park narodowy nazywany „holenderską dżunglą”. Żyją tu między innymi bobry i bardzo wiele gatunków ptaków. Poziom wody w tutejszych rzekach i kanałach podnosi się i opada zależnie od położenia Ziemi względem Słońca i Księżyca – zupełnie jak na morzu. Biesbosch, jako obszar słodkowodny, jest pod tym względem prawdziwym wyjątkiem!

30.

Keukenhof (czyt. kylkenhof) – ogromny ogród, w którym co roku od marca do maja można zobaczyć morze tulipanów i innych roślin cebulkowych.

Holandia czy Niderlandy?

14

Oficjalna nazwa państwa to **Koninkrijk der Nederlanden** (czyt. koninkrijk der nejderlanden), czyli **Królestwo Niderlandów**. Tej nazwy używa się w dokumentach i podczas uroczystości państwowych. Na co dzień Holendrzy mówią po prostu „Nederland”, podobnie jak my mówimy „Polska”, choć oficjalna nazwa naszego kraju to Rzeczpospolita Polska. Trochę zamieszania robi się w innych językach, na przykład angielskim, w którym do niedawna używano wymiennie dwóch nazw: The Netherlands (Niderlandy) i Holland (Holandia). Ale właściwie dlaczego?

Zacznijmy od tego, że kraj dzieli się na dwanaście prowincji – tak jak Polska na województwa. Dwie z nich to Holandia Północna i Holandia Południowa. W XVII wieku były jedną dużą prowincją, która odgrywała ważną rolę w Europie, a jej stolica – Amsterdam – należała do najbogatszych miast

na świecie. Może dlatego Holandią zaczęto nazywać cały kraj? Jest to jednak nieprecyzyjne i wcale nie podoba się mieszkańcom pozostałych prowincji.

Nazwa „Niderlandy” historycznie też nie całkiem pasuje, dlatego że mianem tym określano kiedyś „niskie kraje, krainy”, należące dziś nie tylko do Holandii, ale również do Belgii, Luksemburga, Francji i Niemiec.

To jak mówić?

Sami Holendrzy postanowili od 2020 roku promować turystycznie swój kraj jako „The Netherlands” i nie używać więcej po angielsku nazwy „Holland”, ale innym pozostawiają dowolność.

Skoro tak, to nie ma przeszkód, żeby po polsku używać nazwy „Holandia”, która najlepiej się w naszym języku przyjęła. Będziemy się nią posługiwać również w tej książce.

Do Królestwa Niderlandów należą w zasadzie cztery państwa: Holandia, Aruba, Curaçao i Sint Maarten. A w skład samej Holandii oprócz dwunastu prowincji leżących w sercu Europy wchodzi jeszcze trzy zamorskie gminy: Bonaire, Saba i Sint Eustatius (zob. s. 33).

Jeśli chodzi o język, to w Holandii mówi się po... **niderlandzku**. Określenie „język holenderski” ma trochę inne znaczenie (zob. s. 37).

Spis treści

Mały kraj wielkich ludzi	5
Holandia czy Niderlandy?	14
Pomarańczowy król	19
Rodzina królewska	22
Kolorowa Holandia	28
Słońca tyle – to Antyle!	33
G, czyli h	37
Z drogi, śledzie, rower jedzie!	40
Woda – przyjaciel czy wróg?	46
Drzwi od strony morza	50
Słynne holenderskie poldery	56
Zamorskie bogactwo	60
Wodna stolica	64
Przeprowadzka przez okno	69
Znany z imienia	72
Kraj malarzy	77
Tulipanowa gorączka	80
Dojrzały jak ser	84
But na każdą pogodę	90
Krytyka z humorem	95

Mam wciąż osiem lat	98
Grad na kanapce, myszki na sucharku	103
Czas coś zjeść	106
Jest święto, jest zabawa!	111
Przyjaciel wszystkich dzieci	114
Pierwsza pani doktor	119
Nieszczęśliwy malarz	122
Jak ryby w wodzie	126
Bajkowe Kozie Rogi	130
Rozrywka na świeżym powietrzu	134
Eksperymenty budowlane	138
Od projektanta mebli do architekta	143
Tancerka szpieg	146
Lśniący biznes	150
Pamiątnik z domu za szafą	155
Astronom amator	159
Wiatr w skrzydłach	165
Słowniczek	168
Zróbcie to sami!	173

© Copyright for the Polish edition by Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2022

wydanie I

wydawnictwodwiesiostry.pl

druk: Pozkal

Wydawnictwo Dwie Siostry sp. z o.o., al. 3 Maja 2 m. 183, 00-391 Warszawa

(marketing@wydawnictwodwiesiostry.pl, +48 577 888 278).

ukazały się także:

**Jak wybrać wodę z jeziora wiatrakiem?
Po co ćwiczyć pływanie w ubraniu?
Ile może kosztować tulipan?
Czy w kamienicy zmieści się planetarium?**

Poldery, rowery, wiatraki, chodaki – wybierzcie się
do Holandii z ósmym tomem serii

„Świat dla Dociekliwych”!

Tu skacze się przez rowy o tyczce, buduje się tamy na morzu, je się niebieski ser, a z okazji narodzin dziecka podaje się sucharki z „myszkami”. Tu tworzyli wielcy malarze tacy jak Rembrandt, Vermeer i van Gogh, tu oszlifowano najśłynniejszy diament na świecie i stąd pochodzą Jaś i Janeczka, bohaterowie popularnych książek dla dzieci.

Nou zeg! A to ci dopiero!

ISBN 978-83-8150-048-7

9 788381 500487 >

wydawnictwodwiesiostry.pl